

GEFAD / GUJGEF 32 (2): 311-329 (2012)

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözleri Kullanımına İlişkin Tutum ve Görüşleri

Prospective Turkish Teachers' Attitudes and Opinions towards the Use of Proverbs

Keziban TEKŞAN¹, Mehmet Sercan YİĞİT²

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale/TÜRKİYE, kezbanteksan@comu.edu.tr

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale/TÜRKİYE, yigit.msercan@gmail.com

ÖZ

Bu çalışmada; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının atasözlerini kullanma, tutum ve görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 355 öğretmen adayına 17 sorudan oluşan anket uygulanmış, veriler SPSS 15.0 programıyla analiz edilerek betimsel istatistik yöntemlerle açıklanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun atasözlerini günlük hayatlarında çok az ve genellikle arkadaş ortamlarında kullandıkları, atasözü kullanmanın sosyal hayata ve kendilerini doğru bir biçimde ifade etmelerine olumlu etkisini kabul ettikleri, atasözleriyle aile ve arkadaş ortamlarında karşılaştıkları, atasözleri ve deyimler sözlüğünü derslere götürmedikleri ve atasözlerini konuşurken daha sık tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atasözü, Atasözü kullanımı, Öğretmen adayları, Tutum ve görüşler.

ABSTRACT

In this study, it is aimed at determining the ability of using proverbs, attitudes and views of the teacher candidates who are studying in the department of the Turkish teaching at Çanakkale Onsekiz Mart University. For this purpose, a survey which is composed of 17 questions has been applied to 355 teacher candidates in spring semester of the academic year of 2010-11. The data have been analyzed with descriptive statistical techniques according to the programme of SPSS 15.0. There are several results of the study. Most of the teacher candidates do not use the proverbs frequently in their daily lives and that usage is generally displayed in a circle of friends. On the other hand, the teacher candidates are aware of the positive effect of using proverbs on

expressing themselves. It has been also observed that they meet the proverbs in the conversations of friends or family, however, they do not use the proverbs in the classroom.

Keywords: Proverb, The use of proverbs, Teacher candidates, Attitudes and opinions.

GİRİŞ

Atasözleri, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş kalıplaşmış ifadelerdir (Türkçe Sözlük, 1988:155). Başka bir ifadeyle, atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran, kalıplaşmış biçimleri bulunan ve kamuca benimsenmiş olan özlü sözlere atasözü denir (Aksoy, 1988:37). Anonim Türk halk edebiyatının en önemli ürünlerinden olan atasözleri, Türk halkının yaşam biçimini, dünyayı algılayış ve düşünüş tarzını, milletin kimliğini yansıtması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Her milletin ataları, kuşaktan kuşağa aktarılan birçok atasözü türetmiştir. Bu atasözlerinden bazıları güldürmekte, bazıları düşündürmekte, bazıları da öğüt ya da uyarı yoluyla bilgilendirmektedir. Her atasözü bir genel kural, bir düstur niteliğindedir. Sosyal olaylar, doğa olayları, töre, din ve felsefe, gelenek ve görenekler atasözlerine sık sık konu olmaktadır (Alkayış, 2009:287).

Bireyin kişilik gelişiminde, eğitiminde, başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilmesinde, kısacası yaşamının her aşamasında önemli bir rolü olan anadili, doğru ve düzgün kullanılmak şartıyla her kapıyı açabilecek sihirli bir anahtardır (Kavcar, 1998:5, akt. Kolaç, 2008:442). Atasözleri bireylere kendilerini daha doğru ifade etmenin yanı sıra farklı bakış açıları, sorgulama ve yorum yapma becerisi kazandırmaktadır. Atasözlerini yerli yerinde kullanmak, bir dili iyi konuşup iyi yazabilmek için ön koşuldur. Atasözleri, anlatıma akıcılık ve çekicilik kazandırır, düşüncelerimizi desteklememize yardımcı olur. Ayrıca birine öğüt vereceğimizde az ve öz olarak kendimizi ifade etmeye katkı sağlar. Bu bakımdan atasözleri hazinemiz ne kadar zengin olursa, anlatım gücümüzün de o kadar yüksek olacağı kendimizi daha doğru bir şekilde ifade edeceğimiz aşikârdır.

Önemli bir kültür aktarım aracı olan atasözlerinin, öğrencilere doğru bir şekilde ve yerinde kullanımının öğretilmesi, milli değerlerimizin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında büyük önem arz etmektedir. Çünkü; güçlü kültürlerin zayıf kültürleri yok etmeye hazır olduğu bu dönemde, birlik ve beraberliğimizi sağlayan toplumsal değerlerimiz daha da önem kazanmaktadır. Bu bakımdan eğitim-öğretim ortamında bireylerin, kendi kültürlerini tanımaları sağlanmalı, kültür birikimlerine sahip çıkmaları için sorumlu oldukları bilinci aşılmalıdır.

Atasözleri; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden oluşan, çocuğun anlama ve anlatma gücünü geliştirmeyi kendine ana amaç edinen Türkçe dersinde ve Türkçe dersinin eğitim ortamlarında kullanılması gerekli olan anonim ürünlerden birisidir (Baş, 2002:62). Bu amaçla, İlköğretim Türkçe dersi öğretim programında atasözlerimiz ile ilgili genel amaç, özel amaç ve hedef davranışlara yer verilmiş, Türkçenin dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma çalışmalarında atasözlerinden faydalanılması gerektiği belirtilmiştir. Atasözleriyle ilgili 2005 Türkçe dersi öğretim programında Dinleme / İzleme becerisi için *“Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.”*, konuşma becerisi için *“Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.”* ve *“Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.”*, okuma becerisi için *“Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.”*, yazma becerisi için *“Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.”* ve *“Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.”* amaç ve kazanımları belirlenmiştir.

Temel eğitimin ilk basamağı olan ilköğretimde görev yapacak öğretmenlerin çok iyi bir Türkçe eğitiminden geçirilmesi, temel dil becerilerinin en iyi şekilde kazandırılması, Türkçeye gönül vermiş birer nefer olmaları gerekmektedir. Öğretmen duyarlı ve bilinçliyse ancak bu duyarlılığını ve bilincini öğrencilerine yansıtabilir, onlara model olabilir (Kolaç, 2008: 443). Bu bakımdan, Türkçe dersine girecek olan öğretmen adaylarının atasözlerinin önemini anlayıp, günlük hayatta kullanmaları ve öğrencilerine bu bakımdan örnek olmaları gerekmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının atasözleri

kullanımına ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, atasözlerinin öğretmen adayları tarafından en çok nerelerde kullanıldığını, atasözleriyle nerelerde karşılaştıklarını, atasözü kullanmanın sosyal hayatlarını etkileyip etkilemediğini, atasözlerinin neden önemli olduğunu, atasözlerinde dikkatlerini en çok neyin çektiğini, atasözleri ve deyimler sözlüğünü kullanma durumlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen sorular kullanılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının atasözü kullanımı, tutum ve görüşlerini belirlemeye yönelik olduğundan betimsel bir çalışmadır. Araştırmamın evreni, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu çalışmanın örneklemini ise, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 355 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada, uzman görüşleri alınarak 17 sorudan oluşan bir anket hazırlanıp uygulanmış, anketten elde edilen veriler frekans ve yüzde hesaplamaları ile analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulguları tablolarla sunulmuş ve öğrencilerin görüşlerinden hareketle frekans ve yüzde hesaplaması yapılmıştır.

Tablo 1. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerini Hangi Ortamda Kullandıklarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerini hangi ortamda kullanırsınız?	f	%
Aile ortamında	22	6,2
Arkadaş ortamında	275	77,5
Derslerde	28	7,9
Facebook, twitter gibi sosyal ağlarda	13	3,7
Diğer	17	4,8
Toplam	355	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının 22’si (% 6,2) aile ortamında, 275’i (% 77,5) arkadaş ortamında, 28’i (% 7,9) derslerde, 13’ü (% 3,7) facebook, twitter gibi sosyal ağlarda kullandığını belirtmiş, 17’si (% 4,8) ise diğer ortamlarda kullandığını belirtmiştir.

Tablo 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerini Hangi Durumlarda Kullandıklarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerini hangi durumlarda kullanırsınız?	f	%
Birine öğüt vermek için	27	7,6
Tanık göstermek için	22	6,2
Az sözle çok şey anlatmak için	152	42,8
Anlatımı güçlendirmek için	150	42,3
Diğer	4	1,1
Toplam	355	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının 27’si (% 7,6) birine öğüt vermek için, 22’si (% 6,2) tanık göstermek için, 152’si (% 42,8) az sözle çok şey anlatmak için, 150’si (% 42,3) anlatımı güçlendirmek için kullandığını belirtmiş, 4’ü (% 1,1) ise diğer durumlarda kullandığını belirtmiştir.

Tablo 3. Başkalarının Atasözü Kullanmalarının Türkçe Öğretmeni Adaylarına Ne İfade Ettiğine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Başkalarının atasözü kullanması sizin için ne ifade eder?	f	%
Kültür göstergesidir	137	38,6
Dile hâkimiyetin göstergesidir	125	35,2
Dil bilincinin göstergesidir	41	11,5
Toplumu tanımanın göstergesidir	45	12,7
Herhangi bir şey ifade etmez	7	2
Toplam	355	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 137’si (% 38,6) kültürün göstergesi, 125’i (% 35,2) dile hâkimiyetin göstergesi, 41’i (% 11,5) dil bilincinin göstergesi, 45’i (% 12,7) toplumu tanımanın göstergesi olduğunu, 7’si (% 2) ise herhangi bir şey ifade etmediğini belirtmiştir.

Tablo 4. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözü Kullanmalarının Sosyal Hayatlarına Etkisine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözü kullanmak sosyal hayatınızı etkiliyor mu?	f	%
Çok etkilidir	149	42
Biraz etkilidir	186	52,4
Etkili değildir	14	3,9
Hiç etkili değildir	6	1,7
Toplam	355	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 149'u (% 42) çok etkili, 186'sı (% 52,4) biraz etkili, 14'ü (% 3,9) etkili değil, 6'sı (% 1,7) hiç etkili olmadığını belirtmiştir.

Tablo 5. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözü Kullanmalarının Sosyal Hayatlarını Nasıl Etkilediğine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözü kullanmak sosyal hayatınızı nasıl etkiliyor?	f	%
Aile içi ilişkilerimi güçlendiriyor	41	11,5
Aile içi ilişkilerimi güçleştiriyor	3	0,8
Sosyal hayatımı düzenliyor	230	64,8
Sosyal hayatımı aksatıyor	2	0,6
Bazen faydalı bazen zararlı oluyor	67	18,9
Etkilemiyor	12	3,4
Toplam	355	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 41'i (% 11,5) aile içi ilişkilerimi güçlendiriyor, 3'ü (% 0,8) aile içi ilişkilerimi güçleştiriyor, 230'u (% 64,8) sosyal hayatımı düzenliyor, 2'si (% 0,6) sosyal hayatımı aksatıyor, 67'si (%18,9) bazen faydalı bazen zararlı oluyor yanıtını vermiş, 12 kişi (%3,4) etkilemediğini belirtmiştir.

Tablo 6. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözleriyle En Çok Nerede Karşılaştıklarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözleriyle en çok nerede karşılaşıyorsunuz?	f	%
Aile ve arkadaş ortamlarında	222	62,5
Televizyon ve radyolarda	11	3,1
İnternette	15	4,2
Kitap, dergi ve gazetelerde	76	21,4
Derslerde	31	8,7
Toplam	355	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının 222’si (% 62,5) aile ve arkadaş ortamlarında, 11’i (% 3,1) televizyon ve radyolarda, 15’i (% 4,2) internette, 76’sı (% 21,4) kitap, dergi ve gazetelerde, 31’i (%8,7) derslerde karşılaştığını belirtmiştir.

Tablo 7. Atasözlerinde Ele Alınan Konuların Günlük Hayattaki Olaylarla Örtüşme Durumuna İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerinde ele alınan konular günlük hayatta karşılaştığımız olaylarla örtüşüyor mu?	f	%
Evet	348	98
Hayır	7	2
Toplam	355	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 348’i (%98) evet, 7’si (%2) hayır yönünde olumlu görüş belirtmiştir.

Tablo 8. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerinde Dikkatlerini Neyin Çektiğine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerinde en çok ne dikkatinizi çeker?	f	%
Ele alınan konular	64	18
Söyleyeninin belli olmaması	7	2
Kısa ve özlü sözler olmaları	238	67
Sanatlı ve şiirsel anlatımı	44	12,4
Diğer	2	0,6
Toplam	355	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 64’ü (% 18) ele alınan konular, 7’si (%2) söyleyeninin belli olmaması, 238’i (% 67) kısa ve özlü sözler olmaları, 44’ü (% 12,4) sanatlı ve şiirsel anlatımı, 2’si (%0,6) diğer durumların dikkatini çektiğini belirtmiştir.

Tablo 9. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerinde Verilen Öğütlerden Hareketle Günlük Hayattaki Uygulamalarının Değişme Durumuna İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerinde verilen öğütlerden hareketle günlük hayattaki uygulamalarınız değişiyor mu?	f	%
Evet	266	74,9
Hayır	89	25,1
Toplam	355	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 266’sı (%74,9) evet, 89’u (%25,1) hayır yönünde olumlu görüş belirtmiştir.

Tablo 10. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kendilerini İfade Ederken Atasözlerinin Yararlılığına İlişkin Görüşlerinin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Kendinizi ifade ederken atasözlerini kullanmak yararlı mıdır?	f	%
Çok yararlıdır	145	40,8
Yararlıdır	190	53,5
Çok yararlı değildir	14	3,9
Hiç yararlı değildir	5	1,4
Fikrim yok	1	0,3
Toplam	355	100

Tablo 10’da görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 145’i (% 40,8) çok yararlıdır, 190’ı (% 53,5) yararlıdır, 14’ü (% 3,9) çok yararlı değildir, 5’i (% 1,4) hiç yararlı değildir, 1’i (%0,3) fikrim yok yanıtını vermiştir.

Tablo 11. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerini Neden Önemli Gördüklerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözleri sizce neden önemlidir?	f	%
Öğüt verdikleri için	93	26,2
Atalarımızın tecrübelerine dayandığı için	89	25,1
Milli kültürümüzü yansıttığı için	83	23,4
Dilin inceliklerini yansıttığı için	64	18
Evrensel değerleri yansıttığı için	26	7,3
Toplam	355	100

Tablo 11’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 93’ü (% 26,2) öğüt verdikleri için, 89’u (%25,1) atalarımızın tecrübelerine dayandığı için, 83’ü (% 23,4) milli kültürümüzü yansıttığı için, 64’ü (% 18) dilin inceliklerini yansıttığı için, 26’sı (%7,3) evrensel değerleri yansıttığı için yanıtını vermiştir.

Tablo 12. Türkçe Eğitimi Bölümünde Atasözleriyle İlgili Yeterli Bilgi Verildiğine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Türkçe Eğitimi bölümünde atasözleriyle ilgili yeterli bilgi verildiğini düşünüyor musunuz?	f	%
Evet	104	29,3
Hayır	251	70,7
Toplam	355	100

Tablo 12’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 104’ü (%29,3) evet, 251’i (%70,7) hayır yönünde olumlu görüş belirtmiştir.

Tablo 13. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bilmedikleri Atasözleriyle Karşılaştıklarında Başvurdukları Kaynağa İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Bilmediğiniz atasözleriyle karşılaştığınızda hangi kaynağa başvurursunuz?	f	%
Atasözleri ve deyimler sözlüğüne bakarım	108	30,4
İnternete bakarım	104	29,3
Birine sorarım	47	13,2
Akıl yürütürüm	96	27
Toplam	355	100

Tablo 13'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 108'i (% 30,4) sözlüğe bakarım, 104'ü (% 29,3) internete bakarım, 47'si (%13,2) birine sorarım, 96'sı (% 27) akıllı yürütürüm görüşünü belirtmiştir.

Tablo 14. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü Edinme Durumlarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Kendinize ait atasözleri ve deyimler sözlüğünüz var mı?	f	%
Evet	210	59,2
Hayır	145	40,8
Toplam	355	100

Tablo 14'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 210'unun (%59,2) atasözleri ve deyimler sözlüğünün olduğu, 145'inin (%40,8) ise olmadığı görülmektedir.

Tablo 15. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Derslere Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünü Derse Götürme Durumlarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözleri ve deyimler sözlüğünü derse götürür müsünüz?	f	%
Her zaman	6	1,7
Bazen	80	22,5
Hiçbir zaman	269	75,8
Toplam	355	100

Tablo 15'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 6'sı (% 1,7) çoğu zaman, 80'i (%22,5) bazen, 269'u (%75,8) hiçbir zaman yanıtını vermiştir.

Tablo 16. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözlerini Hangi Dil Becerisinde Daha Sık Kullandıklarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözlerini hangi dil becerisinde daha sık kullanırsınız?	f	%
Konuşurken	313	88,2
Yazarken	42	11,8
Toplam	355	100

Tablo 16’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının 313’ü (% 88,2) konuşurken, 42’si (% 11,8) yazarken kullandığını belirtmiştir.

Tablo 17. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Atasözleriyle İlgili Yapılacak Olan Bilimsel Çalışma İlgilenme Durumlarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Atasözleriyle ilgili bilimsel bir çalışma yapılırsa ilgilenir misiniz?	f	%
Evet	300	84,5
Hayır	55	15,5
Toplam	355	100

Tablo 17’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının 300’ü (%84,5) evet, 55’i (%15,5) hayır yönünde olumlu görüş belirtmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının atasözlerini kullanma, tutum ve görüşlerini belirlemeye çalışmaktır. Bu amaçla toplanan veriler incelenmeye çalışılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adaylarının %77,5’inin atasözlerini arkadaş ortamında kullandıkları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının zamanlarının büyük çoğunluğunu arkadaşlarıyla beraber geçirmelerinin böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca %14,1’inin (7,9+6,2) atasözlerini derslerde ve aile ortamında kullandığı ve bu oranın genel yüzde içerisinde çok az olduğu görülmektedir. Bu duruma sebep olarak öğretmen adaylarının aile ortamında ve derslerde çok fazla söz almamasından kaynaklandığı, söz alsalar bile bu tür ortamlarda atasözlerinden çok fazla yararlanmadıklarını bize göstermektedir. Yine facebook, twitter gibi sosyal ağlarda da atasözleri çok az kullanılmaktadır (%3,7). Diğer yanıtını veren öğretmen adaylarının ise “tartışırken kullanırım”, “her ortamda kullanırım” yönünde görüş belirttikleri görülmüştür.

Yapılan araştırma sonucunda, Türkçe öğretmeni adaylarının % 42,8’i az sözle çok şey anlatma, %42,3’ü ise anlatımı güçlendirme durumlarında atasözlerini kullandıkları

yönünde görüş belirtmişlerdir. Atasözlerinin kısa ve özlü sözler olması ve anlatımı güzelleştirip zenginleştirdiği için öğretmen adayları tarafından daha çok tercih edildiği düşünülebilir. Öğretmen adaylarının %7,6'sı öğüt verme, %6,2'sinin tanık gösterme durumlarında atasözlerini kullandıkları görülmektedir. Genel yüzde içerisinde bu oranların düşük olmasının, öğretmen adaylarının öğüt vermeyi ve tanık göstermeyi sevmediklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Başkalarının atasözü kullanmaları, Türkçe öğretmen adaylarının % 38,6'sı tarafından kültürün, % 35,2'si tarafından dile hâkimiyetin göstergesi olarak değerlendirildiği görülmektedir. Atasözlerini bir toplumun kültüründen ve dilinden ayrı düşünemeyeceğimizden hareketle, öğretmen adaylarının atasözü kullanan insanları kültürlü ve dile hâkim olan bireyler olarak tanımladıkları ve bu yönde bir eğilim gösterdikleri söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının % 12,7'si toplumu tanımının, % 11,5'i dil bilincinin göstergesi olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Bu durum dil-toplum ilişkisi içerisinde değerlendirilebilir.

Atasözü kullanımının Türkçe öğretmeni adaylarının sosyal hayatlarına etkisinin olup olmadığını belirlemeye yönelik hazırlanan soruya öğretmen adaylarının % 42'si çok etkili, % 52,4'ü biraz etkili olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Genel yüzde içerisinde öğretmen adaylarının %94,4'ünün atasözü kullanmanın sosyal hayata olan etkisini kabul ettikleri görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının % 64,8'inin yani yarıdan fazlasının atasözü kullanımının sosyal hayatlarını düzenlediği, % 11,5'inin aile içi ilişkileri güçlendirdiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu görüş Tablo 5'te yer alan, öğretmen adaylarının %94,4'ünün atasözü kullanmanın sosyal hayata olan etkisini kabul ettiği bulgusuyla paralellik göstermektedir. Buradan hareketle atasözlerinin öğretmen adaylarının sosyal hayata uyum sağlamalarına, kendilerini daha iyi ifade etmelerine yardımcı olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğretmen adaylarının %18,9'u "bazen faydalı bazen zararlı oluyor" yönünde görüş belirtmiştir. Genel yüzde içerisinde bu sayının azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu yönde görüş belirtmesinde,

kullandıkları atasözlerinin yanlış anlaşılmasından ya da kişileri rencide edebilecek atasözlerini tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının atasözleriyle en çok nerede karşılaştıklarını belirlemeye yönelik hazırlanan soruya, %62,5'i atasözleriyle aile ve arkadaş ortamlarında karşılaştıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Elde edilen bilgilerin Tablo 2'deki verilerle örtüştüğü görülmektedir. Öğretmen adaylarının % 21,4'ü atasözlerine kitap, dergi ve gazete gibi yazılı ürünlerde karşılaştığını belirtmiştir. Bu duruma gerekçe olarak, öğretmen adaylarının az okumaları veya yazılı ürünlerde atasözlerine çok fazla yer verilmemesi gösterilebilir. Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin sadece %8,7'sinin derslerde atasözleriyle karşılaştıklarını belirtmeleri ise düşündürücüdür. Oysa Türkçemizin en önemli kültür öğelerinden biri olan atasözlerinin özellikle Türkçe derslerinde daha sık kullanılması ve öğretmen adaylarına atasözlerinin inceliklerinin öğretilmesi gelecek nesiller açısından da büyük önem taşımaktadır. Özellikle akademisyenler bu konuda duyarlı olmalı, öğretmen adaylarını kültür mirasımız olan atasözlerini kullanmaları yönünde teşvik edilmeleri gerekmektedir. Öğretmen adaylarının %7,3'ü (3,1+4,2) atasözleriyle televizyon, radyo ve internette karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Buradan hareketle sosyal ağ ortamlarında ve medyada atasözlerinden çok fazla yararlanılmadığı söylenebilir. Atasözlerinin kullanımı ve geniş kitlelere iletilmesi konusunda medya temsilcilerinin de daha duyarlı olmaları gerekmektedir.

Türkçe öğretmeni adayların % 67'si atasözlerinin kısa ve özlü sözler olmasının dikkat çekici olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Atasözlerinin az sözle çok şey anlatmasının öğretmen adaylarının bu yönde olumlu görüş belirtmesinde etkili olduğu söylenebilir. Edinilen bu bilgi aynı zamanda Tablo 3'teki bulgularla paralellik göstermektedir. Öğretmen adaylarının bu yönde görüş belirtmeleri, dilde “en az çaba ilkesi” çerçevesinde de değerlendirilebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının % 18'i atasözlerinde ele alınan konuları, % 12,4'ü atasözlerinin sanatsal ve şiirsel anlatıma sahip olmasını dikkat çekici buldukları görülmektedir. Atasözlerinin çok farklı konuları ele alıp

işlemesinin, kuru bir cümleden ziyade ince bir zevkin ürünü olmasının öğretmen adayları tarafından dikkat çekici bulunmasında etkili olduğu söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının büyük çoğunluğunun (%74,9) atasözlerinin öğüt verici özelliklerinden yararlandıkları ve öğütlerden hareketle günlük hayattaki uygulamalarını değiştirdikleri yönünde olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının günlük hayatlarında atasözlerini önemli gördüklerinin de bir göstergesidir. Atasözlerinde verilen öğütlerden hareketle günlük hayattaki uygulamalarının değişmediği yönünde görüş bildiren öğretmen adaylarının farklı sebeplerinin olduğu düşünülebilir. Başka bir çalışmada bu durumun sebepleri araştırılabilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının atasözü kullanmalarının kendilerini doğru bir biçimde ifade etmelerinde yararlı olup olmadığını belirlemeye yönelik hazırlanan soruya öğretmen adaylarının % 40,8'i çok yararlı, % 53,5'i yararlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Genel yüzde içerisinde öğretmen adaylarının %94,3'ünün atasözü kullanmanın kendini doğru bir biçimde ifade etmelerine olan yararı kabul ettiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının %70,7'sinin Türkçe Eğitimi bölümünde atasözleriyle ilgili yeterli bilgi ve becerinin kazandırılmadığı yönünde görüş bildirdiklerini göstermektedir. Atasözleriyle ilgili yeterli bilgi ve becerinin kazandırıldığını düşünenler ise %29,3'tür. Bu durum bize üniversitelerde atasözleri konusunun çok fazla üzerinde durulmadığını ve önemsenmediğini göstermektedir. Özellikle Türkçe Eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerden böyle bir sonucun çıkması oldukça düşündürücüdür. Anadili öğretecek olan Türkçe öğretmeni adaylarının her bakımdan donanımlı, dilin inceliklerini bilen bireyler olarak yetişmesi gerekmektedir. Bu bakımdan derslerde atasözlerine daha çok zaman ayrılması, atasözlerinin önemini vurgulayan çalışmalar yapılması önerilebilir. Bu konuda akademisyenlerin titizlikle davranması gelecek nesilleri emanet edeceğimiz öğretmenlerin yetiştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Elde edilen verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının bilmedikleri bir atasözle karşılaştıklarında farklı kaynaklara başvurdukları görülmektedir. Öğretmen adaylarının % 30,4'ü sözlüğe baktığı, % 29,3'ü internete baktığı ve % 27'si akıl yürütme yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Veriler incelendiğinde birbirine yakın yüzdelere sahip oldukları dikkat çekmektedir. Bu veriler ışığında öğretmen adaylarının bir bölümünün atasözleri ve deyimler sözlüğünden aktif bir şekilde yararlandığı, bir bölümünün bilmediği atasözünün anlamını öğrenmek için interneti kullandığı, bir bölümünün ise herhangi bir kaynağa başvurmak yerine çıkarımlarda bulunarak bilmediği atasözünü öğrenmeye çalıştığı söylenebilir.

Türkçe öğretmen adaylarının yarısından fazlasının (% 59,2) atasözleri ve deyimler sözlüğüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bu durumun Türkçe öğretmeni adayları için yeterli olduğu söylenemez.

Türkçe öğretmeni adaylarının derslere atasözleri ve deyimler sözlüğünü götürme sıklığının belirlenmesine yönelik hazırlanan soruya, öğretmeni adaylarının %75,8'i hiçbir zaman atasözleri ve deyimler sözlüğünü derslere götürmedikleri yönünde görüş belirtmişleridir. Bu durumdan hareketle, öğretmen adaylarının atasözleri ve deyimler sözlüğünden yeterince yararlanmadıkları görülmektedir. Ayrıca Tablo 14'te bilmediğiniz bir atasözle karşılaşıldığında "sözlüğe bakarım" yönünde görüş belirten öğretmen adaylarının % 30,4 yine Tablo 15'te atasözleri ve deyimler sözlüğüne sahip olanların % 59,2 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atasözleri ve deyimler sözlüğünü derse "her zaman" ve "bazen" götürenlerin ise % 24,2 olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara bakıldığında atasözleri ve deyimler sözlüğüne sahip olanların derslere sözlük götürmediği ortaya çıkmaktadır. Bu durum öğretmen adayların sözlük kullanma becerilerinde de eksiklerinin olduğunu göstermektedir.

Elde edilen veriler Türkçe öğretmeni adaylarının % 88,2'si atasözlerinden konuşurken, % 11,8'i yazarken kullandığı yönündedir. Bu bulgulardan hareketle öğretmen adaylarının atasözlerini daha çok konuşurken tercih ettikleri yönünde anlamlı bir görüş belirttikleri görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında öğretmen adaylarının yazma

becerisine yeterince önem vermedikleri daha çok konuşarak kendilerini ifade etme yolunu seçtikleri düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının atasözleriyle ilgili yapılacak olan bilimsel çalışmalara katılmak için oldukça istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır (%84,5). Bu sonuçtan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının atasözlerine karşı ilgili oldukları fakat, yönlendirmeye ihtiyaçlarının olduğu düşünülebilir. Bu bakımdan atasözleri ve deyimler konusunda bilimsel çalışmalar yaparak öğretmen adaylarının bu isteklerine öncülük edecek olan üniversitelere, öğretmenlere ve akademisyenlere büyük görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü atasözleri sözlüğü*. Ankara: İnkılap.
- Alkayış, M. F. (2009). Dini içerikli atasözleri üzerine. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 287-292.
- Baş, B. (2002). Türkçe temel dil becerilerinin öğretiminde atasözlerinin kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 60-68.
- Kolaç, E. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının anadilimizin yaşadığı sorunlara ilişkin farkındalıkları, görüş ve önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 1(5), 441-455.
- TDK (1988). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçar, A. ve Aygün A. (2005). Anket: Üniversite öğrencileri ve atasözleri. *Millî Folklor*, 17(67), 63-69.

SUMMARY

The aim of this study is to determine descriptively the using proverbs of teacher candidates in the department of Turkish language education as well as their views and attitudes. 355 teacher candidates who studied in the department of Turkish language education in spring semester of the academic year 2010-2011 participated into the study. To obtain data, a survey consisted of 17 questions has been implicated to the candidates. The data derived from the survey have been analyzed through the methods of frequency and percentage calculations. There are some results according to the data:

77.5 per cent of the candidates use the proverbs in circle of friends. 14.1 per cent of them (7,9+6,2) also use the proverbs in courses and family. However, this rate is very low in general percentage. On the other hand, 3.7 per cent of the teacher candidates use the proverbs in social networks such as "facebook" and "twitter". It is also observed that those who marked the choice of "other" use the proverbs while discussing or in every environment.

42.8 per cent of the candidates say that they use the proverbs in order to express more things with less word and 42.3 per cent of them use the proverbs in order to strengthen the expression. Likewise, 7.6 per cent of them use for preaching and 6.2 per cent of them use to show witness.

Using proverbs by other people is evaluated by different views. 38.6 per cent of the candidates regard the using proverbs of the others as a sign of the culture, and according to 35.2 of them it indicates the ability of using language. To 12.7 per cent of them, it means a way of knowing the society and 11.5 per cent state that it is a sign of the language awareness.

For the question which is asked to determine whether using proverbs has an effect on the social life of the candidates, 42 per cent of the candidates mark the choice of "very effective", and 52.4 per cent of them mark "some effective".

64.8 per cent of the teacher candidates are of the opinion that using proverbs have a positive effect on their social life, and 11.5 per cent of them state that using proverbs may strengthen the inter-family relations. Besides, 18.9 per cent of the teacher candidates point out that using proverb is sometimes useful and sometimes harmful.

For the question which is asked to determine where they generally meet the proverbs, 62.5 per cent of the candidates state that they meet the proverbs in family and friend conversations. 21.4 per cent of the candidates meet the proverbs in newspapers, magazines and books. 8.7 per cent of the candidates meet the proverbs in courses. 7.3 per cent of the candidates are familiar with the proverbs through television, radio and internet.

67 per cent of the candidates present an opinion that the proverbs are concise and saying words. 18 per cent of them are of the opinion that the subjects dealing with in the proverbs are remarkable, and 12.4 of them pay attention to the fact that the proverbs have artistic and poetical narration.

74.9 per cent of the candidates state that they benefit from the advisable features of the proverbs. In addition, they present a positive opinion that the proverbs changed their practices in their daily life.

The question of whether using proverbs is useful in expressing themselves in a right manner is answered by the students. 40.8 per cent of them say that they are very useful, 53.5 per cent believe that they are useful. 94.3 per cent of the candidates in general percentage indicate that using proverbs is helpful in expressing themselves in a right manner.

According to the conclusions derived from the study, 70.7 per cent of the students are of the opinion that sufficient knowledge and ability is not obtained in the department of the Turkish education. Besides, 29.3 per cent believe them sufficient knowledge and ability is obtained. This situation shows us that proper attention is not paid to the subject of the proverbs at universities.

According to the question of from what kind of source the students refer when they meet any proverb that they do not know, 30.4 per cent of the candidates look at the dictionaries, and 29.3 of them browse internet, and 27 per cent find the meanings of the proverbs through reasoning.

According to the question of how often the students bring the dictionary of proverbs and idioms to the classroom, 75.8 per cent of them mark the choice of "never". 24.2 per cent of the candidates mark the choices of "sometimes" and "always".

Another conclusion shows that 88.2 per cent of the candidates use the proverbs while speaking, whereas 11.8 per cent of them use the proverbs while writing.

Generally, 84.5 per cent of the candidates are keen to participate the researches related to the proverbs. Thus, it can be argued that the candidates are interested in the proverbs, but they need to be supervised. In this respect, a great mission falls to universities, teachers and academicians who would meet the needs of the teacher candidates by making researches on the subject of proverbs and idioms.